

Če je **poli** dober, ga

VANESSA ČOKL

Kraš, ki ga predsednik Hrvaške gospodarske zbornice vodi od 2005. (zbornico pa še deset let dlje), ima sto let letos, nogometni klub Hajduk, ki mu je, tako kot Hrvaški nogometni zvezi, poveljeval sredi devetdesetih, ko so hajdukovci v Evropi segli najvišje, tudi. Vodit hrvaško nogometno reprezentanco je pripeljal Miroslava Blaževića, ponosno pove v Kraševi sprejemnici. Na mizi so bajadere in fontane. Nadan Vidošević, Dalmatinec v Zagrebu. Od 1993 do 1995 je bil gospodarski minister. Premier še ni bil. Na zadnjih volitvah je kandidiral za predsednika Hrvaške.

Znane jugoslovanske znamke so bile nekoč Kraševe in še so tu.

“Moč Kraša je moč njegovih blagovnih znamk. Sto let, to je tukaj najstarejša industrija te vrste. Ni družine, ki ne bi bila vzgajala otrok ob naših čokoladnih bajaderah. Bajadera je simbol obdarovanja. Kdo ni doživel erotičnosti griotte. Vsi jedo čokoladne napolitanke, domačico, z bronhiji se lažje diha, kjerkoli ki-ki, povsod ki-ki.” (Smeh.)

Proizvodnja je velika?

“Okrog 35 tisoč ton letno.”

Kraš in Slovenija?

“V Sloveniji imamo kontinuiteto! (Smeh.) V letih vojne v devetdesetih smo izgubili velik del bivšega jugoslovanskega tržišča, to nam je povzročilo veliko škodo. Slovenija je prva konsolidirala trgovino, začeli so se novi načini trgovanja, novi pristopi. V velikem delu je od interesa trgovcev odvisno, kako bo šlo kakšnim brendom, ali bodo hrvaški na policah, ali bodo Kraševi. Kraševa ledena kocka se je na slovenskem tržišču vedno najbolj prodajala, Slovenci ste jo vzeli za svojo. Od vseh industrij na teh prostorih pa je trgovina doživela največjo, najbolj dramatično spremembo.”

Dramatično?

“Pristop k trgovini kot poslu se je popolnoma spremenil! Zgodila se je privatna znamka, eden najpomembnejših fenomenov sodobnega ekonomskega sveta. Nekoč je veljalo, da je dominanten, kdor ima proizvodnjo, danes dominirajo tisti, ki imajo primarno proizvodnjo, surovine, in trgovci s končno polico. Klasični gospodar ekonomske situacije, proizvajalec, se je znašel vmes.”

V Savdski Arabiji je Kraš menda zelo popularen?

“Približno polovico svoje proizvodnje prodamo na mednarodnem trgu. Dominira regija od Slovenije do Makedonije, naš čezoceanski biznis pa tudi ni zanemarljiv. Kraševa napolitanka je v Savdski Arabiji našla svoj prostor. Prebija se po vsem Arabškem polotoku. V

Severni Afriki so velike možnosti, a je resna težava tečaj kune. Hrvaška ima zelo rigidno monetarno politiko, zlasti tečajno, dolar pa je bil zadnje desetletje in več zelo nestabilen, s tendenco padanja, to je rušilo našo kalkulacijo na teh tržiščih. V Avstraliji, ZDA, Kanadi smo tradicionalno navzoči. In v Evropi seveda, zadnja leta intenzivno osvajamo skandinavsko tržišče.”

Recesija vam potemtakem ni prišla do živega?

“Krašu se je obrestovala politika, zaradi katere je bil dolga leta kritiziran. Organsko je rasel, malo je prevzemal, to pa je pomenilo izredno zdravo bilanco. Nizke obresti v krizi so bile največji Krašev veter in hrbet, zato je uspešen stoletnik, konzervativna politika se nam je izplačala.”

V Sloveniji se je privatiziralo tako, da so novopečeni menedžerji jemali kredite na račun podjetij, ki so jih prevzeli, nakar je začelo vse toniti.

“Kraš ni tipičen. Smo podjetje zaposlenih v Krašu in malih delničarjev. To je hrbtenica Kraševe lastniške strukture. Visoka lojalnost upokojenih delavcev je tudi naš fenomen. Pa stabilne dividende so prispevale k trdnosti lastništva. Seveda so bili zadnjih dvajset let poskusi sovražnega prevzema, veliko neprijetnosti je bilo, a naša lastniška struktura je zdržala, ohranili smo vitalno tovarno, liderja v jugovzhodni Evropi.”

Ampak Kraš je izjema, pravite.

“Hrvaška ni imela enega modela privatizacije, temveč vse znane modele. Ni modela, ki bi si ga Evropa izmislila, da ni bil preizkušen. Od zaprte prodaje zaposlenim in bivšim zaposlenim do certifikatske privatizacije pa državne prodaje in spet etatizacije že privatiziranega. Vse mogoče je bilo. In nihče z našo privatizacijo ni zadovoljen. Sam se skušam dvigniti iz tega razpoloženja, ker vem, da ni države, ki bi bila zadovoljna. Še Nemčija ni, pa so tam pogoji mnogo bolj regularni. Med novimi lastniki so se, po prvem pridelanem milijonu, kot se reče, profilirali tisti, ki vodijo vzdržljive sisteme in se bodo obdržali. Za druge pa dvomim.”

Kaj pa 200 hrvaških družin, ki naj bi jih bil Tuđman določil, da obogatijo?

“Ne vem, ali je v resnici kdaj to izjavil, a v javnosti se je ustvaril mit. Dvomim, da ima Hrvaška toliko velikih družin, ne vem, da bi bilo toliko naših Jankovičev, Šrotov, Bavčarjev ...”

No, naši so vsi po vrsti padli, bolj kot ne bankrotirali.

“Saj je preprosto: vse, kar je bilo pridobljeno na lahek način, z

NADAN VIDOŠEVIĆ, predsednik Hrvaške gospodarske zbornice in prvi mož Kraša

veliko državno podporo, mednarodne verifikacije na globalnem tržišču pa ni imelo, mora doživeti spremembe. Ali bankrotira ali pa se zamenja lastniška struktura. Položaj na primer Gorenja v Sloveniji je bistveno drugačen. Na glavnem teheranskem trgu visi velika reklama za Gorenje. Ne pričakujete ga v velikih svetovnih metropolah, toda Gorenje je tam. Ker ima globalni proizvod! Številna druga podjetja je pa gnal pohlep v prvobitni akumulaciji. Nekateri so se vmes spametovali, zbrali so se in začeli čistiti viške in lastne bilance. Drugi tega niso naredili in v krizi, če jim trenutna politična garnitura ni pomagala, so se znašli na udaru bank in obrestnih mer. Tisti, ki jim država še pomaga, lahko še zdržijo visoke obresti in jih kompenzirajo skozi druge subvencije, toda to je samo odlog neizbežnega scenarija, ker se politične garniture menjajo.”

Države pa je preveč v gospodarstvu?

“Da, posredno in neposredno. Ne morete biti uspešni, če ni osnovnega: da imamo vsi enake predpostavke. Zdaj imamo pa prvobitno akumulacijo. Nekateri protagonisti bomo počasi pozabili, čez nekaj let se jih ne boste več niti spomnili.”

O konkretnih imenih, slovenskih in hrvaških, raje ne bova?

(Smeh.) “Nekateri bodo izginili, drugi obstali.”

Kako se Hrvaška bori z recesijo?

“Ko ste v krizi, se prebijate iz dneva v dan, prodajate obveznice, da bi

zapirali dolgove, v dnevni operativi ste, ne ukvarjate pa se s ključnimi strateškimi problemi, ker vam zmanjkuje časa. Prvi problem Hrvaške danes je, da sta 2 milijona ljudi vsak mesec neposredno odvisna od proračuna. To je praktično polovica prebivalstva.”

Mislite tudi na preveliko državno upravo?

“Razmerje med upokojenci in zaposlenimi je skoraj 1:1. Čez 300 tisoč je brezposelnih. Ta sistem, od občinske do državne ravni, preprosto ne more obstati. Ali pač: s prodajo določene državne lastnine ali z novim zadolževanjem. S tem pa se odlaga soočenje z realnimi problemi. Vse to so posledice zgrešene ekonomske politike, direktno nasprotne slovenski. Hrvaško je deindustrializirala, da je danes odvisna od kmetijskega in od industrijskega uvoza. Nima lastne industrije, lastne ekonomije, ki bi bila sposobna tekmovati na mednarodnem tržišču.”

Kdaj so se nabrale te napake?

“Začelo se je v zgodnjih devetdesetih, v času vojne, s popolnoma zgrešeno monetarno politiko. Slovenci ste imeli politiko diferenciranega tečaja, Hrvaška nikdar. Inflacija vam je omogočala določeno višino ekonomskega življenja in z diferenciranimi obrestmi ste vzpodbujali

določene ekonomske sektorje. Pri nas pa so izginili celi industrijski sektorji, zamenjale so jih trgovske verige. Hrvaška ima danes manjšo industrijsko aktivnost kot pred tridesetimi leti! To je porazno. Zadnja velika nova kapitalna industrija je bila Petrokemija pri Kutini pred več kot tremi desetletji. To so resnični hrvaški problemi! Še večji problem je, da je narod kreativno omrtvičen. Vsi pričakujejo določen standard, toda objektivno ni dosegljiv. Ljudje so zato silno nezadovoljni. Če bi analizirali zadnjih deset let na Hrvaškem, bi ugotovili, da so bili Hrvati v tem času med najbolj nezadovoljnimi narodi v Evropi. >>

bom jedel

“

Emil Tedeschi lahko vse naredi za Drogo, a tekel bo tekmo, ki jo bodo diktirale banke. Agrokorjev Ivica Todorić tudi. Banke so ključne

“

(Boris Vugrinec)

Ocenjevali so, da živijo slabo, da se jim jemlje, kar jim pripada, da razporeditev družbenega bogastva ni pravična. V resnici pa so za Hrvate bila to leta najboljšega življenjskega standarda kadarkoli.“

Bila je konjunktura.

“Ne samo konjunktura. Iz tujine je prihajal silni denar in se doma distribuiral nekaterim bolj, drugim manj, in vendar vsem. Vozni park tu, za vašim hrbtom, je odgovor na to. Ko najprometnejši prostor v Zagrebu primerjate s pariškim obeliskom, boste videli, da so zagrebški avtomobili v povprečju boljši. In to je bilo mogoče vzdrževati izključno z milijardami tujega denarja. Na eni strani imamo torej nesrečno tečajno politiko in do nedavnega smo imeli neodgovorno, populistično fiskalno. Usodna privatizacijska napaka na Hrvaškem je bila, da v zakon nismo napisali, da vse, kar se v privatizaciji zasluži, mora avtomatično v Hrvaško banko za obnovo in razvoj, da se vrne v gospodarstvo. To bi bilo edino logično. Hrvaška nujno potrebuje reforme, radikalne reforme. Še malo ne bodo preproste, bolele bodo.“

Mislite tudi pokojninsko? Slovenska zelo dviguje prah.

“Pri nas ni nič drugače. Preprosto pogledati se moramo v ogledalo in si priznati svoje slabosti: premalo delamo, živimo predobro za to, koliko delamo, racionalnejši moramo postati.“

Racionalnejši ...

“... v vsem. Dojeti bo treba preprosto, da ni mogoče trošiti brez kritja, če ni produktivnosti. Kot Hrvata me je sram, kakšen pritisk je bil, naj se zgradijo velike dvorane za rokometno prvenstvo. Druge države so takšne dogodke izpeljale v majhnih dvoranah. Pri nas pa so dvorane nekajkrat večje od potreb. In koliko so nas stale! Ta denar se ne bo nikdar vrnil! In koliko je še takšnih primerov! Seveda je marsikaj nujno. Toda če nimaš denarja, se odrečeš! Pač, v krizi so druge prioritete. Pričakoval bi, da bo elita, da bodo premierji, predsedniki, guvernerji vedeli, kaj je nacionalna prioriteta, in bodo mobilizirali vse druge. Saj v družinski ekonomiji je tudi tako. Otroci želijo to in to, oče in mama pa morata vedeti, kako bosta zvozila, in odločita: poleti greš na enomesečni tečaj angleščine, ker ti bo koristil, toda zato ne boš imel drage obleke in obutve niti novega mobitela. V državi pa se ta logika zelo počasi prebija, toliko bolj v parlamentarni demokraciji. Bodimo realni: široke koalicije morajo zadovoljiti svoje člane, drage so in v takšnih razmerah politični eliti ni preprosto sestaviti in udejanjiti hierarhijske ciljeve, za narod in za državo bistvenih.“

Hrvaška politična elita se zdaj ukvarja skoraj samo še s tem, kdaj bo država v Evropski uniji?

“Hrvaška je utrujena od tega, predolgo vse to traja. Ne rečem, da je Hrvaška idealna država, neumno bi bilo, če bi to trdil. Toda daleč pred nekaterimi članicami EU je. In žrtev nedefinirane evropske politike, ki ne ve, kaj bi z jugovzhodom Evrope. Slovenci ste imeli noro srečo in modrost, ko ste se v zgodnjih devetdesetih pridružili Cefti, to je trasiralo slovensko pot v Evropo. In še eno srečo ste imeli: da vojna v Sloveniji ni bila tako težka in dolga kot naša. Evropa mora

vedeti, da se procesi na jugovzhodu ne bodo reševali v nikogaršnje korist, če Hrvaška izgubi evropski entuziazem.“

Evroskepticizem pa raste?

“Mislim, da ne. Ko bodo na tem, verjamem, da bodo Hrvati vsaj z dvetretjinsko večino sprejeli Evropo. Zamislite si Dubrovčana, da ni Evropa. Ali Vukovarca. Ni evropske civilizacije, ni Mediterana brez Dubrovnika, Vukovarja, Požege, Evropa je naravni prostor Hrvaške! Če bi se Hrvaško ustavilo na tej poti, bi se ta eho lahko širil proti jugu, nastalo bi območje nestabilnosti, tega pa, mislim, nihče noče. Ne pozabite, da je Gavrilović v Sarajevu streljal na Franca Ferdinanda. Spomnite se začetka druge svetovne vojne in generala Živkovića, ki je izvršil državni udar. Nenehno smo bili poligon velikih sil. To območje je važen komunikacijski koridor. Moja velika želja je, da se uveljavi koridor od Drača v Albaniji prek Bara v Črni gori, hrvaških Ploč, Splita, Šibenika, Zadra, Reke do Kopra v Sloveniji. Da bo okno proti Donavi, v srednjo Evropo. Zelo smo si različni, Slovenci, Hrvati, Črnogorci, Albanci, na zemljevidu pa smo ena in ista komunikacijska točka, kjer bi se moral obrniti vsaj del prometa kapitala, blaga, ljudi, investicij. Tukajšnji narodi imajo izkušnjo Jugoslavije med dvema velikima blokoma. To je bil bipolarni svet. Malo so se udvarjali Rusom, malo dobivali denar od Američanov, da ne bi bili preveč z Rusi. To igro so precej dobro odplesali. Današnji svet je multipolaren, globalni igralci so novi. Če bomo malo pametni in fleksibilni, lahko profitiramo kot globalna komunikacijska točka med njimi in Evropo in Evrope z njimi. Zato sem velik zagovornik hitre vključitve v EU. Vstop Hrvaške in tudi drugih držav v regiji za Evropsko unijo ni kakšna velika obremenitev. Z izjemo Hrvaške te dežele niso visoko zadolžene, populacija je zelo majhna, nataliteta nizka, nič ne more destabilizirati polmilijardne EU. Manjka pa EU voditeljstvo, ta kriza je dramatična. In draga je EU, njena konkurenčnost pada. Svetu se je finančna kriza zgodila zaradi strukturne krize. Dosedanji gospodarji sveta niso več konkurenčni, za to gre.“

Trgovina danes diktira, pravite. Čeprav je denarja manj kot trgovin?

“Magična sposobnost trgovcev, da ugodijo našemu materializmu, je fascinirana. Ampak tudi to bomo enkrat imeli za seboj, preprosto moramo se naučiti neobčutljivosti na preizkušnje materialnega in živeti na višini lastnih budžetov. Ko smo videli, da je v krizi Nemčija, da so Nemci brez dela in da Merklova ali pa Sarkozy v Franciji pomagata svoji industriji, da so Britanci na cesti, brez služb, smo se tudi Hrvati malo prebudili in spoznali, da po starem ne bo šlo naprej. Od hitrosti našega izvivanja iz krize je odvisen tempo vračanja optimizma. Ljudje hitro pozabimo težke čase. Da le japonska kriza ne bi bila še hujša. Predstavljam si, da se Japonci čez pet let ne bodo več spomnili tega, kar zdaj preživljajo. S Hrvati je bilo po vojni tudi tako, to je obrambni mehanizem. Psihološki vidik krize je zelo pomemben, sposobne vlade, sposobne monetarne oblasti ga morajo imeti pred očmi. V pravem trenutku morajo ohrabriti potroš-

njo, investicije. Strah do neke točke motivira, samo drobec dlje je pa že paralizirajoč. Na to je treba zelo paziti.“

In kje smo zdaj vsi po vrsti?

“Pokazalo se je, da bo Nemčija prva iz krize. Najbolj hrabro izvozno ekonomijo ima. Ni se ves svet iz istih razlogov znašel v krizi. In arabski svet je bil najmanj prizadet. Slovenska zgodba je spet drugačna od hrvaške, imeli ste manj industrijskih žrtev. Slovenska tečajna politika do vstopa v evrocono je nekaj drugega od hrvaške s kuno. Pričakujem kontinuirano blago okrevanje. Monopolarni svet je definitivno izgubil, zamenjal ga je multipolarni, pojavili so se novi gospodarji sveta in iščejo svoj prostor v tej novi dominaciji. V bodoče si predstavljam izmenjavne okrevanja in ponovnih padcev v krizo, za nekatere krajših, za druge daljših. Ta kriza v resnici ni finančna. Če bi bila, bi nekdo v Londonu, Tokiu, New Yorku okreplil dotok denarja in jo rešil. Nič več ni danes predvidljivo. Nimamo novih globalnih tržišč. Ne gojim iluzije, da bi mogla Afrika biti velik potencial. Ni novih tehnologij. Ukvarjali se bomo z distribucijo tega, kar je. Alternativni viri energije še niso ekonomsko učinkoviti. Kratkoročno nisem optimist. Dobro moramo premisliti tektonske premike okrog nas. Nikakor si ne bi želel, da vojna kjerkoli na svetu požene ekonomski razvoj.“

Kriza ni finančna, temveč?

“Ekonomska, politična, strukturna. Naše ekonomije imajo majhen volumen, ne moremo igrati velikih iger. Vendar gre zdaj za to, ali smo sploh sposobni igrati. Zato toliko poudarjam tisti koridor. Države tukaj preprosto morajo zafunkcionirati kot blagovne znamke.“

Kakšen glas gre v tem smislu o Hrvaški?

“To mi morate vi povedati!“ (Smeh.)

No, pa o Sloveniji.

“To vam pa lahko povem. (Smeh.) Slovenci ste vedeli, kaj hočete. Imeli ste kontinuiteto politične elite. Konec osemdesetih ste določili jasne politične cilje in jih v devetdesetih udeležili, preprosto moralo je priti do rezultata. Mednarodne finančne institucije so kritizirale Slovenijo, ker ni sledila njihovim inštrukcijam, kar se vam je obrestovalo z visoko rastjo in po mojem najbolj kvalitetno tranzicijo, kljub vsemu. Za moje predstave je Slovenija pozitiven primer, zgled. Vesel sem, da je naš zahodni sosed, in obžalujem, da imamo spore, ki se, bodiva realna, prepolitizirajo. Če odštejeva emocije, mislim, da bi se racionalni ljudje strinjali z menoj. Nekdo bo rekel, da sem patetičen, emocionalen, a ne gre za to. Tako pač je, blizu smo si.“

Ko greste vi po nakupih, pa kupujete hrvaško?

“Hrvaška gospodarska zbornica je začela akcijo Kupujmo hrvaško. Promovirat smo šli ‘izvorno hrvaško’ in ‘hrvaško kvaliteto’. Coca-Cola ima na svoji vodi Bistra oznako izvorno hrvaško. Pivovarna Laško je v Splitu sodelovala v akciji Kupujmo hrvaško. Prej sva govorila o kvaliteti naših tajkunov. Samo najboljši bodo preživeli! Tisti, ki so konkurenčni. Trenutno ima okrog 400 izdelkov oznako ‘izvorno hrvaško’ in ‘hrvaška kvaliteta’. Ko bi jih imeli 4000, bi se izvili iz krize. Da jih imamo 40 tisoč, smo bogata

država. Seveda ne mislim, da se moramo zapreti in kupovati izključno hrvaško. Če je poli dober, ga bom jedel. Če je kakšna pralina boljša od bajadere, bom naredil vse, da bo naša še kvalitetnejša. Čeprav bajadera boljša, kot je, ne more biti.“ (Smeh.)

Hrvati ste kupili Drogo ...

“Nič nismo kupili! V resnici je Droga Kolinska v lasti bank, ki so financirale Atlantic Grupo, da jo je kupila. Koliko je lastnega kapitala v bilancah, samo po tem se meri, čigavo je kaj.“

Dobro. Če hrvaški Agrokor kupi 23 odstotkov Mercatorja, ga bodo imele banke ali Agrokor?

“Pa, banke!“

Ista zgodba?

“Ista zgodba! Banke so se zagostile v slabo vodenih slovenskih podjetjih in zdaj se hočejo rešiti.“

Preveč so kreditirale.

“Multinacionalk pa ta v resnici majhna podjetja ne zanimajo. Emil Tedeschi lahko s svojim menedžmentom vse naredi za Drogo, pa bo vsako leto tekkel tekmo, ki jo bodo diktirale banke. Agrokorjev Ivica Todoric tudi. Banke so ključne. Zmanjšale so lastno tveganje. To je ves smisel teh operacij.“

Mercator-Agrokor. Kaj bo?

“Ne vem. Če slovenska vlada pri bankah izpogaja ugodnejše kreditiranje, Pivovarna Laško ne bo prodala, v nasprotnem primeru pa bo, in to najugodnejšemu ponudniku. In spet bo vse v interesu bank.“

V Sloveniji je strah, češ, Hrvati bodo vzeli naš Mercator.

“Ko sem bil gospodarski minister, sem se večkrat srečal s takratnim vašim ministrom Tajnikarjem in zmeraj je govoril: vrnite nam Elan, pa se vse dogovorimo. Politično, simbolno mu je bil Elan pomemben. Zgodilo se ni nič dramatičnega. Realnost je pač takšna, da je bil prejšnji lastnik Droge Kolinske v globokih problemih, tako kot Pivovarna Laško, da so nasedle banke, in morala se je zgoditi prodaja. Če slovenska država želi, da Mercator ostane njena blagovna znamka, se mora potruditi po svojih kanalih in organizirati kapital. Nesporno je, da bo Mercator kvalitetno posloval naprej. Če Todoric vstopi, podjetje ne bo tehnično, razvojno stagniralo, tega si ne predstavljam.“

V Sloveniji se misli, da želi Agrokor z Mercatorjem popraviti svoje bilance.

“Ni tako preprosto! Mercator mu lahko kvečjemu kaj olajša, toda ni dvoma, da je Agrokor kakovostno podjetje. V resnici je velika enigma usoda celotne trgovine na tem območju. Ali bo Agrokor integriral Mercator, ali bo kakšna druga oblika povezovanja ... Resnični izziv bo šele, ko se pojavi prvo pravo veliko trgovsko ime, kot konkurenca ali kot prevzemni ponudnik. Do tega ni zelo daleč.“

Srbi so že prodali svojo Delto, in to mnogo večjemu belgijskemu trgovcu.

“Lahko da je to začetek neke širše operacije.“

Ugiba se že, kdaj bo kdo večji pojedel na primer Agrokorjev Konzum in slovenski Mercator skupaj.

“Možno je, da so Belgijci prevzeli Delto, ker jim je nekdo drug ponudil menjavo interesne sfere

“

Nihče pameten ne bi bil v koži Jadranke Kosor

“

nekje drugje. Marsičesa ne vemo. Ali vsaj meni ni znano. Na vsak način pa vem, da bosta na primer Tedeschi ali Todoric ohranila biznis. Ne bosta odpuščala, prepričan sem. Paziti morata na konkurenco. In še novi igralci se lahko pojavijo.“

Ko se je Agrokor začel ozirati po Mercatorju, je Slovence zaskrbelo ...

“... da na policah Mercatorja ne bo več slovenske robe?“

Ja. Kakor laškega piva menda ni na Konzumovih?

“Vsak lastnik bo racionalen. Ne bo menjal kapitana, če je prvovrsten, in toliko bolj, če je kapitan domače proizvodnje. Če je laško pivo prvo v svoji kategoriji, bo ostalo na policah. Trgovski verigi, kot sta Konzum na Hrvaškem ali Mercator v Sloveniji, se bosta vedno veliko lažje dogovarjali na primer z Laškimi kot pa s Heinekenom, to se pogosto pozabi. Interes trgovca je, da ima na policah nacionalnega liderja, ker z njim praviloma doseže najboljše pogoje in krepi lastno pozicijo.“

Kaj pomenijo veliki protesti v Zagrebu zadnje tedne?

“To je zame velika enigma. Različne socialne skupine, od fejsbukovcev, ki so začeli, do kmetov, se niso združile, niso koordinirane. Mislim, da so se protesti začeli spontano. In vendar lahko zelo hitro prestopijo v cono manipulacije, zmanipulirani od kogarkoli. Za zdaj se to ne dogaja, vsaj radikalno ne. Toda poglejte ta absurd: na Hrvaškem je najpopularnejša oseba guverner centralne banke Željko Rohatinski, ki je, skupaj s svojimi predhodniki, najbolj prispeval k temu, da imamo toliko brezposelnih. Hrvaška ima prvič po mnogih letih vlado, ki poskuša stabilizirati proračun, guverner pa ima še naprej za temeljni uspeh stabilnost tečaja in cen, ne pa zaposlenosti nacionalne ekonomije, kar bi bilo logično. Na žalost mu na Hrvaškem zakonske rešitve v velikem delu pritrjujejo. V najhujši krizi, v letih 2008, 2009 in tudi v 2010, ne reagira, ko je izgubljenih več kot 100 tisoč delovnih mest, pa ga poglejte, viteza na belem konju! V šali sem zadnjič rekel, naj guverner zares prevzame oblast, da se ta predstava odvijte do konca, ker se bo šele potem mogoče racionalno pogovarjati o problemih.“

V prvih vrstah politike Rohatinskega že vidijo ankete.

“Upam, da je to na sledi tistega, kar sem rekel v šali.“

Kaj vse je bilo narobe?

“Predvsem neprilagojena tečajna politika. Uničila je najbolj zdrav del hrvaškega gospodarstva, to pa je ta, ki je izvozno usmerjen. Če bi bila tečajna politika drugačna, bi bile danes neke druge zvezde na ekonomskem nebu Hrvaške, ne pa tisti, ki so na takšni politiki tečaja bogateli, v zavetju države, daleč od mednarodne konkurence. S tem ne zmanjšujem odgovornosti populistične fiskalne politike.“

Kdo bo po parlamentarnih volitvah sedel v vladi?

“Težko rečem, zelo težko. Do zadnjega bo negotovo. Toliko bolj, če se kampanja personalizira. Poleg tega so signali, da bi del sindikalne in delodajalske scene znal kreniti v politiko.“

Gospodarstvenik ste, vse naokrog

je kriza. Kako gre premierki Kosorjevi?

“Nihče pameten ne bi bil v njeni koži. (Smeh.) Nasledila je kabinet in ga reorganizirala tako rekoč med delom, praktično v (pred)volilnem letu. Probleme ima v strukturi svoje stranke, to je posledica dveh velikih obračunov v HDZ, z Ivićem Pašalićem in pozneje z Ivom Sanaderjem, s tem se mora šele soočiti. V stranki nima močne ekonomske ekipe, čeprav je to ta trenutek najbolj pomembno. HDZ se je dvajset let ukvarjal z občepolitičnimi vprašanji, z ekonomijo pa malo. V takšnih okoliščinah kaže zavidljivo moč. Poseben izziv za premierko, pa tudi za šefa opozicije, je medsebojni dialog, ker ne eden ne drugi s svoje pozicije sama ne moreta reševati resničnih nacionalnih problemov, tudi če pride do menjave na oblasti. Velik del prebivalstva je eksistenčno odvisen od proračuna, demografska slika Hrvaške, zunanji dolg, pokojninski in zdravstveni fond, ne nazadnje vstop v EU, to so izzivi za vse, za nikogar zgolj posamično, pa naj bo še tako močan.“

Kaj bo v učbenikih pisalo o pobeglem, korupcije obdolženem in že mesece priprtem nekdanjem premierju?

“Sanader je imel priložnost biti v učbenikih, v narodovi zgodovini, a jo je zapravil. Bil bi lahko moderen, evropsko usmerjen lider na desni sredini, Hrvaška je potrebovala takšnega politika, dobro je začel, potem pa se je izgubil. Bojim se, da zgodovina ne bo poročala o njem.“

Vi s HDZ nimate več nič?

“Imam, živim na Hrvaškem in HDZ vlada.“ (Smeh.)

Niste več član vladajoče stranke, to sem mislila.

“Nisem. Na predsedniških volitvah nisem kandidiral kot član HDZ in izbrsali so me iz stranke.“

Vam je kaj žal danes, da niste na Pantovčaku, da niste predsednik Hrvaške?

“Dvojne občutke imam. Srečen sem, da lahko kljub vsem svojim obveznostim živim normalno življenje. Toda ob vsem spoštovanju dela predsednika Josipovića mi je žal, da Hrvaška ne vleče potez, ki so po mojem nujne. S sodelavci v Hrvaški gospodarski zbornici sem odpiral procese gospodarske integracije v jugovzhodni Evropi in s tem krepil položaj Hrvaške. Zdaj bi morali definirati odnos tega območja do Evrope in preostanka sveta. Udejanjanje tega izziva mi manjka. Imel sem 29 let, ko sem se znašel v gibanju, ki se je imenovalo HDZ in je imelo načrt ustvariti samostojno Hrvaško. Bila je vojna, težka, toda prelepa doba velikih emocij. Po vojni sem namesto ekonomskega poleta in prosperitete doživel številna razočaranja. No, globoko verjamem, da imamo danes, ko je Hrvaška samostojna in suverena država, tudi priložnost, da smo boljši, kot smo bili do sedaj. Končno to dolgujemo generacijam, ki prihajajo.“

Dvajset let ima Hrvaška letos, tako kot Slovenija. Kaj je pod črto, hrvaški plusi, minusi?

“Plus je, da imamo državo, da smo jo vpisali v kataster. Nekaj otroških boleznih smo preboleli. Razvili smo tolerantnejšo družbo, menjavanje oblasti brez neredov. Ekonomska politika pa je bila slaba. Oblekli smo frak, a smo imeli pošvedrane čevlje.“ ■